

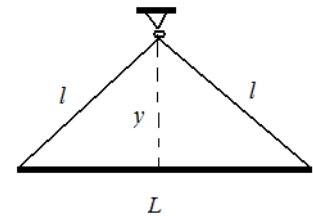
Lengések vizsgálata

Eszközök: Bunsen-állvány rögzítődióval, szeg, alumíniumcső (hossza $L = 50$ cm, tömege $m = 66$ g, külső átmérője $D = 16$ mm, belső átmérője $d = 13$ mm), madzag zsinórfékkal, mérőszalag, stopper.

A mérés menete:

Hosszabb madzgot bújtassunk át a csövön, majd a végeit kössük össze zsinórfékkal. Ezután a csövet a madzaggal akasszuk a Bunsen-állványhoz erősített szegre. A felfüggesztett csövet hozzuk vízszintes helyzetbe. A csövet lengésbe hozhatjuk, ha az egyensúlyi helyzetéből kissé kitérítjük függőleges síkban, majd magára hagyjuk. A lengő cső a két szélső helyzet között időben ismétlődő mozgást végez. Lengésidőnek például azt az időtartamot nevezzük, mely alatt a lengő test az egyik szélső helyzetből indulva eljut a másikba, majd visszaér a kiindulási helyzetbe.

Az egyensúlyban lévő, vízszintes, L hosszúságú cső egy egyenlő szárú háromszög alapjának, míg a cérnaszálak az l hosszú száraknak tekinthetők. A háromszög magassága y .

Feladatok:

- Mérésekkel határozd meg kis kitérések mellett az alumíniumcső T lengésidőjét különböző y magasságok mellett. A mért adatokat foglald táblázatba, valamint ábrázold a T lengésidőt az y magasság függvényében!
- A mért adatok alapján határozd meg, mekkora y magasság esetén lesz a cső kis lengéseinek T periódusideje a lehető legkisebb, és mekkora ebben az esetben a lengésidő?
- Elméleti levezetéssel határozd meg, mekkora y magasság esetén lesz a cső kis lengéseinek T periódusideje a lehető legkisebb, és mekkora ebben az esetben a lengésidő?

Útmutatás: A csövet kis lengések esetén fizikai ingának tekinthetjük. A fizikai inga lengésidőjét a következő képlet segítségével számolhatjuk:

$$T = 2\pi \cdot \sqrt{\frac{\Theta}{mgs}}$$

Az m a test tömege, g a nehézségi gyorsulás, s a lengő test tömegközéppontjának távolsága a felfüggesztési ponttól. Θ a lengő test tehetlenségi nyomatéka a felfüggesztési pontra vonatkozóan. A test súlypontján átmenő t_1 tengelyre vonatkozó Θ_s ismeretében a t_1 -gyel párhuzamos, tőle d távol lévő t_2 tengelyre vonatkozó tehetlenségi nyomaték (Steiner-tétel): $\Theta = \Theta_s + m \cdot d^2$. A rúd esetében $\Theta_s = \frac{1}{12} m \cdot L^2$,

ha a tengely a rúdra merőleges, és a rúd elhanyagolható keresztmetszetű.

- Mi lehet az oka a mért (2.), illetve elméletileg levezetett (3.) értékek közötti eltérésnek?
- Add meg a cérnában ébredő K erő nagyságát az y magasság függvényében, amikor a cső vízszintes helyzetben, nyugalomban van! Az 1. feladatrészben mért y magasságok esetén számold is ki K értékeit! A számolt értékeket foglald táblázatba, majd ábrázold a K erő nagyságát az y magasság függvényében!

A feladatok kidolgozása során szükséges elméleti levezetéseket, megfontolásokat is jegyezd le a feladatlapra!